

KOBİLGİ

Doc. Dr.
Volkan Demir

Galatasaray Üniversitesi
Muhasebe - Finansman
Anabilim Dalı Öğretim
Üyesi / İşletme
Araştırma ve Uygulama
Merkezi Müdürü
vdemir@gsu.edu.tr

KOBİ'leri gelecekte bekleyen sorun: Muhasebe manipülasyonu

Ülkemizdeki ekonomik değişim; gelişmiş ülkelerdeki ekonomik gelişmelere paralel hareket etmektedir. Özellikle sermaye piyasalarının KOBİ'lerin de katılımıyla daha güçlü ve derin bir yapıya sahip olması amaçlanmaktadır. Bu durum KOBİ'ler için de cazip bir finansman aracı olarak kullanılabilir olacaktır. İşletmelerin sermaye piyasalarına katılımının artması, beraberinde finansal tabloların işletme yönetimleri için daha önemli olmasını da getirecektir. Ancak bu durumun taraflarca kötüye kullanılması olasılıkları da var olacaktır. Özellikle gelişmiş ülkelerde bu vakalar son yıllarda sıklıkla yaşanmış ve önemli derler çıkarılmıştır. Bu ayki yazımızın amacı büyümeyi hedefleyen KOBİ'lerin gelecekte yüzleşebilecekleri muhasebe manipülasyonu konusunda farkındalıklarını artırmaktır.

Muhasebe manipülasyonu finansal bilgi kullanıcılarının işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçları üzerindeki algılarını etkilemeye yöneliktir. En önemli finansal bilgi kullanıcıları olan yatırımcılar, manipülasyonun en önemli hedefi durumundadır. Yöneticiler, muhasebe manipülasyonu ile yatırımcıların zihinlerinde iyimser bir 'kar beklentisi' yaratmak ve bu şekilde yatırımcıların yeni hisse senetleri satın almalarını amaçlamaktadır.

Muhasebe manipülasyonu ile yöneticiler; işletme ile toplum, işletme ile kaynak sağlayıcılar veya işletme ile işletme yöneticileri arasındaki refah transferini etkileyecek işlemleri tasarlamaktadırlar. Bu ilişkilerde, işletme ile toplum ve işletme ile kaynak sağlayıcılar arasındaki refah transferinden işletme fayda sağlarken; işletme ile işletme yöneticileri arasındaki refah transferi yöneticilerin lehine gelişmektedir. Bu açıdan bakıldığında, muhasebe manipülasyonunun en önemli amacı, işletme performansının ve finansal yapısının gerçekte ol-

ması gerektiğinden farklı gösterilerek işletme çevresindeki aktörler arasındaki refah transferinin gerçekleştirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Genellikle, işletme performansı hisse başına kar rakamını etkileyecek gelir tablosu kalemlerinde yapılan düzeltme ve yeniden sınıflandırma işlemleriyle; işletmenin finansal yapısı ise borç/öz sermaye oranını etkileyecek biçimde dönem karının gerçek değerinden yüksek gösterimi ile değiştirilmektedir.

Bazı muhasebe manipülasyonları, muhasebe ilkeleri ve standartlarının sağladıkları esnekliklerden faydalanarak finansal bilgi kullanıcılarının işletme performansı ve işletmenin finansal yapısı hakkındaki algılarını etkilemeye yöneliktir. 'Muhasebe ilke ve standartlarına uygun manipülasyonlar' olarak adlandırılabilir bu tür manipülasyonların birçoğu tecrübeli finansal bilgi kullanıcıları tarafından kolaylıkla ortaya çıkarılabilir. Ancak, uygulamada finansal bilgi kullanıcılarının gözünden kaçabilecek biçimde hazırlanmış manipülasyonlara da

rastlanmaktadır. Bazı muhasebe manipülasyonları ise muhasebe ilke ve standartlarından açık biçimde sapmaları içermektedir. Bu tür 'muhasebe ilke ve standartlarına aykırı manipülasyonlar' aynı zamanda 'finansal hile' olarak da adlandırılmaktadır.

Biz bu çalışmada muhasebe manipülasyonunu yöneticilerin işletme içindeki ve dışındaki aktörler arasındaki refah transferini sağlayacak işlemleri tasarlama eğilimleri olarak kabul etmekteyiz. Dolayısıyla, hem 'muhasebe ilke ve standartlarına uygun manipülasyonlar' hem de 'finansal hile'yi muhasebe manipülasyonu olarak değerlendirmekteyiz. Konu kapsamında 'Yaratıcı Muhasebe (Creative Accounting)' kavramı da bulunmaktadır. Bu kavram muhasebe manipülasyonuna piyasa faaliyetlerini raporlayan ve yorumlayan uygulamacılar (medya yorumcuları ve gazeteciler) tarafından verilmiş bir ad olarak değerlendirilebilir.

Tablo 1, muhasebe manipülasyonunun çeşitli amaçlarını ve muhasebe manipülas-

Muhasebe Manipülasyonunun Amaçları ve Edinilen Kazanımlar (Tablo 1)

Muhasebe Manipülasyonunun Amaçları	Kazanımlar
Hisse Senedi Fiyatı	Yüksek hisse senedi fiyatı Düşük volatilité Yüksek işletme değeri Düşük özkaynak maliyeti
Borçlanma Maliyetleri	Kredibilitenin iyileştirilmesi Yüksek borçlanma derecesi (debt rating) Düşük borç maliyeti
Yönetici Ücret ve Primleri Politik Maliyetler	Yüksek kara dayalı ödüller ve primler Azaltılmış düzenlemeler Yüksek vergilerden kaçınma

Kaynak: Charles W. Mulford; Eugene E. Comiskey; "The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices", John Wiley&Sons, Inc., New York, 2002, s.5

yonu sayesinde geçmişte edinilen kazanımları göstermektedir:

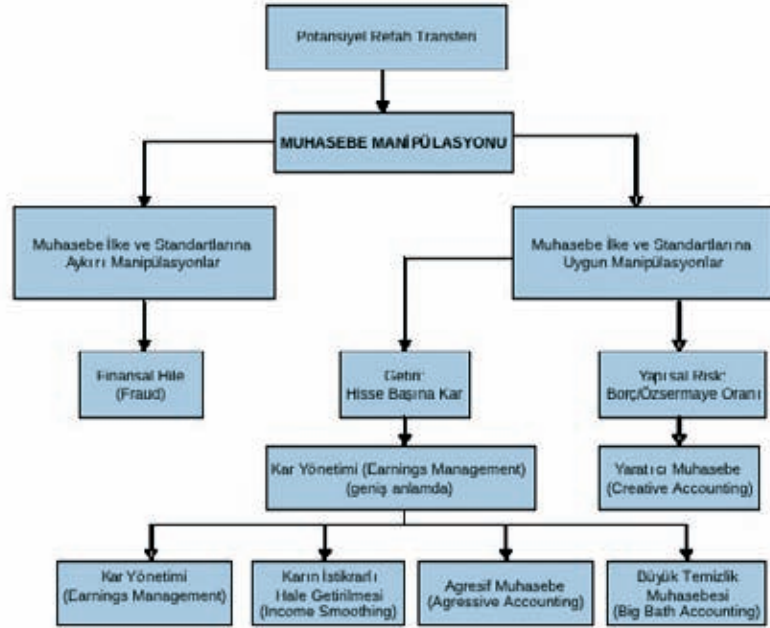
MUHASEBE MANİPÜLASYONU YÖNTEMLERİ VE TEKNİKLERİ

Muhasebe manipülasyonu yöntemleri genellikle 'Kar Yönetimi (Earnings Management)', 'Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Income Smoothing)', 'Büyük Temizlik Muhasebesi (Big Bath Accounting)', 'Agresif Muhasebe (Agressive Accounting)' ve 'Hile (Fraud)' olarak incelenmektedir. Şekil 1'de görüldüğü gibi ilk üç yöntem muhasebe ilke ve standartlarında yer alan boşluklardan ve esnekliklerden yararlanarak, işletme performansı ve işletmenin finansal yapısı hakkında yanıltıcı bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Son yöntemde ise muhasebe ilke ve standartlarına aykırı faaliyetlerde bulunarak işletme performansı ve işletmenin finansal yapısını yapay olarak değiştirmek söz konusudur.

SONUÇ

Muhasebe manipülasyonu yöntemleri ve teknikleri incelendiğinde, yapılan muhasebe manipülasyonlarının genellikle işletme kaynaklı olduğu ve sıklıkla da muhasebe ilke ve standartları kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle, bazılarında göre muhasebe ilke ve standartlarının kural esaslı olması muhasebe manipülasyonuna neden olurken, aksi görüşlere göre de muhasebe ilke ve kurallarının ilke esaslı oluşu, mesleki yargıyı işletme yönetimine bıraktığı için manipülasyonu doğmaktadır. Her iki görüşün de dayandığı varsayımlar incelendiğinde, muhasebe manipülasyonlarının kamuyu yanıltıcı amaçla kullanılması muhasebe ilke ve standartları kapsamında olmayan bir durumdur ve ülkelerde hiçbir düzenleyici otorite böyle bir durumun olmasını istememektedir. Muhasebe manipülasyonu konusu incelendiğinde, muhasebe ilke ve standartları kullanılarak yapılan manipülasyonların en aza indirilmesinde, bu ilke ve standartların denetim ilke ve standartları ile ayrı düşünülmesi gerektiği görülmektedir. İşletmelerin yaptıkları muhasebe manipülasyonlarının, kamuya zarar vermesini önlemek için muhasebe ilke ve standartları ile denetim ilke ve standartlarının uygulama alanlarının çoğaltılması ve meslek mensuplarının (muhasebeci ve denetçiler) mesleki yargılarının eğitim ve uygulamalar yardımıyla geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca işletme yöneticilerinin bu konuda daha duyarlı olması gerekmektedir.

Muhasebe Manipülasyonu Yöntemleri (Şekil 1)

Muhasebe manipülasyonu yöntemlerinin tanımı konusunda literatürde henüz ortak bir görüş oluşmamıştır. Tablo 2, manipülasyon yöntemlerinin Şekil 1'de yapılan sınıflandırmaya uygun olan tanımlarını göstermektedir.

Hervé Stolowy; Gaetan Breton; "Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework", *Review of Accounting & Finance*; 2004; 3, 1'den alınarak genişletilmiştir.

Muhasebe Manipülasyonu Yöntemlerinin Tanımı (Tablo 2)

Tür	Tanım
Agresif Muhasebe (Agressive Accounting)	İstenilen amaçlara ulaşmayı sağlayacak muhasebe ilkelerinin bilinçli biçimde seçilmesi ve uygulanması
Kar Yönetimi (Earnings Management)	Karın daha önceden yönetici tarafından belirlenmiş ya da finansal analist tarafından tahmin edilmiş bir noktaya doğru manipüle edilmesi
Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Income Smoothing)	Normal kar serilerindeki dalgalanmaları genellikle iyi yıllardaki karları kötü yıllara aktararak engellemeyi amaçlayan özel bir kar yönetim türü
Hile (Fraud)	Finansal tablo kullanıcılarını kandırmak amacıyla finansal tablolardaki tutarların veya dipnotların kasıtlı biçimde yanlış aktarılması
Yaratıcı Muhasebe (Creative Accounting)	Muhasebe ilkelerinin agresif biçimde uygulanması ve kar yönetimi veya karın istikrarlı hale getirilmesi için atılan tüm adımlar dahil olmak üzere muhasebe manipülasyonunun tüm aşamaları

Charles W. Mulford; Eugene E. Comiskey; "The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices", John Wiley&Sons, Inc., New York, 2002, s.3